СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXXII. | Число 138. | Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 14. червня, 1924. | VOL. XXXII. | No. 138. | Jersey City, N. J., Saturday, June 14, 1924. | THREE CENTS

Кандидатами републиканської партії іменовані Кулидж і Дос

КЛІВЛЕНД, Огайо, 12. червня. — Третий день конвенції републиканської партії зійшов на вишуканнє кандидата партії на уряд віцепрезидента Злучених Держав.

Президент Кулидж хотів конче намовити сенатора Бору, щоби він приняв кандидатуру, але Бора відмовився на тій основі, що він вважає свою службу в сенаті кориснійшою як службу на становищи віцепрезидента.

Межи кандидатами тоді осталися: бувший илинойський ґубернатор Лавден, Кеніон, Бертон і ґенерал Дос, голова межинародної комісії, що розсуджувала недавно справу німецького военного відшкодовання. З них дістав найбільше голосів Лавден, але він на всяку ціну відмовився кандидувати. Тоді делеґати перенесли свої голоси на Доса. На спеціяльне внесеннє, як звичайно, його й іменовано одноголосно. Він приняв кандидатуру.

ҐРУПА ЛА ФОЛЕТА НЕ ВДОВОЛЕНА.

КЛІВЛЕНД, Огайо, 12. червня. — Прихильники сенатора Ла Фолета заявляють, що президентура Кулиджа на уряд президента Злучених Держав не має виглядів з огляду на великі похибки членів його кабінету міністрів.

Вони заявляють, що поступові елементи усуваються від републиканської партії, відбудуть свою осібну конвенцію та підуть при виборах самостійно.

ПОЧТОВІ РОБІТНИКИ БУДУТЬ ВЕСТИ ДАЛІ БОРОТЬБУ ЗА ПІДВИШКУ.

ВАШІНҐТОН, 12. червня. — Представники орґанізації почтових урядників заповідають, що вони не перестануть вести далі бортьби за підвишкою своеї робітничої заплати, але будуть вести ще завзятійше.

ЕКСПЛЬОЗІЯ НА ВОЄННІМ КОРАБЛИ.

ЛОС АНДЖЕЛЕС, Каліфорнія, 12. червня. — На одній ґарматній вежі на „Міссісіпі", военнім корабли Злучених Держав, случилася страшна експльозія (вибух), наслідком чого погибло на місци 48 жовнірів. В тому числі було 3 офіцирів.

Кажуть, що підчас стріляння з ґармати бухнув огонь назад та запалив склад пороху, а сей змів безслідно всіх жовнірів, що обслугували сю ґармату.

Наслідком вибуху одна ґармата вистрілила величезну кулю, яка впала в порт та наробила богато переляку.

КОНЕЦЬ ПРОЦЕСУ ЗА КЛЕНОВІ ЗАВОРУШЕННЯ В ЛІЛІ.

ЕБЕНСБЕРҐ, Па., 12. червня. — Процес проти членів Ку-Клакс-Клена, обжалованих за участь у кровавій демонстрації в Лілі з 5. квітня, покінчився нині ореченнем суддів, що обжаловані не винуваті в заворушенню, але у безправних зборах.

ЛІК НА ШКАРЛЯТИНУ.

НЮ ЙОРК, 12. червня. — Міський уряд здоровля почав роздавати шпиталям серум Дешеза, який має помагати на шкарлятину. Уряд взиває лікарів, щоби вони давали се серум усім дітям, які стикалися з хорими на сю недугу.

НАЙШЛИ ВЕЛИЧЕЗНУ ДЕСТИЛЯРНЮ.

НЮАРК, Ню Джерзі, 12. червня. — Аґенти прогибіційного уряду відкрили в Нюарку велику дестилярню, котрої вартість обчисляють на 400,000 долярів. В ній сконфісковано теж алькоголю вартости яких сто тисяч.

ВИКОНАЛИ КАРУ СМЕРТИ.

ОСИНИНҐ, Ню Йорк, 12. червня. — В місцевій тюрмі стейту Ню Йорку виконано нині вирок смерти на Альберті Мастроті, що свого часу вбив був свого стрия Томаса Мастроту.

Він сподівався дістати помилуваннє від ґубернатора стейту, але як воно не прийшло до полудня дня перед страченнєм, він просив заряд вязниці дати йому сторожа, бо йому страшно.

СУД ЗА „ФЛЯШКОВИМ СВІТЛОМ СОНЦЯ".

НЮ ЙОРК, 12. червня. — Стейтовий суд нюйорського стейту розбирав позов нюйорського стейту проти одної компанії, котра каже, що вона думае бутелькувати світло сонця. Стейт хотів задержати продажу шерів сеї компанії, але суд заборонив стейтови мішатися до справи.

З ПРОЦЕСУ ПРОТИ МІЛІОНЕРІВ-УБИЙНИКІВ.

ШИКАҐО, Илинойс, 12. червня. — Оборона Ловба та Ліополда, молодих міліонерів-убийників хлопця Франкса, замовила собі найліпших знатоків душевних недуг, яких лишень можна дістати в Злучених Державах, щоби вони доказали, що оба вбийники є ненормальні.

Один з лікарів уже навіть дав до зрозуміння, яку хоробу він доглянув у двох міліонерів. Називає він її „моральною мертвістю". Адвокати й лікарі будуть стремїти до того, щоби хлопців віддати до дому божевільних у Честері, Илинойс.

СЛІДАМИ МІЛІОНЕРІВ.

ІСТ ОРЕНДЖ, Ню Джерзі, 12. червня. — Шістьох молодих хлопців, з котрих ні один не має більше як 14 літ життя, пірвали 8-літнього Осипа Лічі, щоби вимогти від його родичів викуп. Вони схопили його в білий день, завели до ліса й тут казали йому написати матери листа, в якому він радив її дати за його випущеннє 10 долярів. Як хлопчина, що мав доставити листа матери, не вернув до ліса, другі настрашилися та втекли, лишаючи Лічі в лісі. Хлопчина опісля вернув самий домів, наївшися досить страху та діставши добрих стусанів від своїх полонителів.

Поліція, йдучи за описом, поданим Осипом, привела на поліційну стацію трох хлопців, і Лічі пізнав одного з них. Місцевий суддя добачує в проступку хлопців малпованнє шикаґовських мілйонерів, яке на його думку заслугує на кару.

ТОРНАДО В ИЛИНОЙСІ.

ҐЕРІЛСБЕРҐ, Илинойс, 12. червня. — Страшне торнадо навістило околицю сього міста. Буря вбила богато худоби та повалила богато фармерських домів. Шкоду на фармах обчисляють на більше як міліон долярів.

У місті шкода виносить в друге стільки. Одно заведеннє міста потерпіло шкоди на чверть міліона долярів.

Хмаролом тревав всего 20 мінут. Підчас бурі падав величезний град.

З АКТОРСЬКОГО „СТРАЙКУ.

НЮ ЙОРК, 12. червня. — Страйкуючі актори кождого дня добувають нову позицію. Вчора був примушений заключити з юнією акторів угоду відомий театральний підприємець Беласко.

БАНДИТСЬКИЙ НАПАД НА ПОЇЗД.

ШИКАҐО, 12. червня. — На почтовий поїзд зелізниці Шикаґо, Мілвоке енд Ст. Пол, їдучий до Ст. Пол, напали коло пів до 12. години в ночи розбишаки. Вони їхали здовж поїзду автами та примусили почтового урядника на поїзді віддати їм богато посилок, яких вартість представляє до міліона долярів.

КАТАСТРОФА ПОТЯГУ ЛЕНІНА.

В честь Леніна признано один спеціяльний швидкий потяг потягом Леніна. Льокомотиву того потяга прикрашено великим портретом покійного червоного царя. Першу подорож мав зробити цей потяг дня 2. ц. м. з Одеси до Москви. прибуттям потягу відсвяткувати „урочисту подію". (Як відомо: большевики побили світовий рекорд у вишукуванню нагод для ріжних „урочистостей"). Але даремно вичікували в Москві тріюмфального приїзду ленінського потягу. Бо ось отой потяг в 154 верствах від Одеси — вискочив зі шин. Радянські ґазети ні одним словечком не згадали про ту катастрофу, яка, мимоходом кажучи, потягнула за собою велике число вбитих і ранених. Чотири вагони розбилися в прах, а решта злетіла з високого насипу у воду. Очевидно, що вістка про катастрофу й без ґазет поширилася миттю по всьому просторі Союза Р. С. Р. і люде бачать у тій катастрофі новий доказ гніву вищих сил на все те, що є безпосередньо звязане з іменем творця найбільш кривавої революції, яку знає історія.

ПРОТИПОЛЬСЬКІ МАНІФЕСТАЦІЇ.

В Минську, столиці Білоруси відбулась два дні тому велика маніфестація Литовців проти переслідування у Польщі не польських народів, з окремаж проти переслідуваня українського населення.

ЗАПЕРЕЧЕННЄ БІЛОРУСЬКИХ ПОСЛІВ.

Польська Аґ. В. поширила вістку, що українські і білоруські посли вислали до Пенлеве листа з протестом проти гнету національних „меньшостий" в Польщі ще перед вислідами спеціяльної соймової комісії. Білоруські посли заявляють, що ся вістка неправдива.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

По довгій і тяжкій недузі дня 12-го червня упокоївся бл. п. Приць Капустінський, член бр. св. Володимира, від. 65. У. Н. Союза в Елизабет, Н. Дж. Покійний походив із села Пустилова, повіт Ліська, Галичина. Покійний осиротив троє дрібненьких дітий.

Похорон відбудеся в понеділок, 16-го с. м. з дому жалоби при Вашінґтон Еве.

Покійний був хорий через чотири роки на сухоти; помер в сороковім році життя.

Як Український Народний Союз так і Братство допомогали бідній родині через цілий час недуги. — З. И. П.

ЛІКВІДАЦІЯ „НАШОГО ПРАПОРА".

Діло пише, що український щоденник „Наш Прапор", який почав появлятися у Львові з днем 1 падолиста 1923 припинив своє істнуваннє з ч. 103. Замісць „Н. Пр." — пише Діло — пічне появлятися новий щоденник мабуть під назвою „Прапор" або „Україна" Иншими словами наступає зміна назви „Н. П."

ЮВИЛЕЙ ЗОЛОЧІВСЬКОЇ ҐІМНАЗІЇ.

Від дра Т. Ваня в Золочеві одержуємо отсю нотатку:

Пятьдесять літ минуло з того часу, як в золочівській ґімназії почалася наука.

КОНЕЦЬ ГОЛОДІВКИ..

Голодівка політичних вязнів в тюрмі при ул. Баторія у Львові, що тривала 4 дні, скінчилася 20. м. м. Президент суду зобовязався сповнити домаганнє вязнів. Чи буде се виконане, не відомо. бо в тій тюрмі таке водиться, що з наказів президента суду сміється директор вязниці Кравс, який в нечуваний спосіб сикує політичних вязнів.

ЮНІЯ ОСТЕРІГАЄ ЛОНДОНСЬКИХ СТРАЙКАРІВ.

ЛОНДОН, Анґлія, 11. червня. — Національна юнія зелізстрайкуючих робітників підземних зелізниць, щоби вони вернулися назад до роботи найдальше до пятниці. Інакше вона буде вважати, що вони покинули роботу.

НІМЕЦЬКІ НАЦІОНАЛІСТИ СХИЛЯЮТЬСЯ ДО ПЛЯНУ ДОСА.

БЕРЛІН, 12. червня. — Як видно по послідних відзивах німецьких націоналістичних ґазет, німецькі націоналісти вже починають дивитися прихильнійше на плян американського ґенерала Доса. З декотрих ґазет видно, що правиця хоче теж мати заступників у німецькім кабінеті.

БОЙКОТ АМЕРИКАНСЬКИХ ТОВАРІВ В ЯПОНІЇ.

ТОКІО, 12. червня. — Бойкот американських фабрикантів, зарядженний японськими патріотичними товариствами для протесту проти американського іміґраційного закона, шириться далі.

ВІДГУКИ КРІВАВОГО 1-ГО ТРАВНЯ У ЗАБОЛОТОВІ.

Маніфестантів свята 1. травня у Заболотові арештованих безпосередньо після крівавого урядування війська й поліції, передано прокуратурі окружного суду в Коломиї. По-Даниш, Микола Марчук, Дмитро Мойсій, Степан Стефурак і инші. Винуваті вони чи не винуваті, ледви чи вийдуть швиденько на волю ,бо польські ґазети самі подають, що „епільоґу справи не можна сподіватися швидко". Цікаво, чи таке поясненння дав слідчий суддя, чи це побожне бажання свободолюбної польської преси.

Боротьба за президентуру в Франції.

ПАРИЖ, 12. червня. — За уряд президента французької републики ведеться завзята боротьба.

З одної сторони лівиця, на котрої чолі стоїть Геріо, висуває кандидатуру Панлевв, а з другої сторони висувають кандидатуру Думерґа. Зі скрайної правиці ставлять Леґрена.

Вибори президента мають відбутися в пятницю. Припускають, що наслідком боротьби межи сильними кандидатами президентом може вийти зовсім невизначний діяч.

ЩЕ НОВІ КАНДИДАТИ НА УРЯД ПРЕЗИДЕНТА ФРАНЦІЇ.

ПАРИЖ, 12. червня. — Лівий бльок відбув нині свої збори, які мали вирішити, кого їм поставити кандидатом лівиці на уряд президента Франції. Збори однак покінчилися нічим. Найбільше заявилося за Павлом Пенлеве, але він не дістав більшости.

Посли заявилися вправді за ним, але сенатори вперлися за Ґастоном Думерґом, президентом сенату. Наслідком сього лівиця побоюється, що її не вдасться переперти свого кандидата на президентуру при завтрішних виборах президента, яких має доконати спільне засіданнє обох палат французького парляменту.

Межи новими кандидатами на уряд президента Франції висувають самого Еріота.

НІМЕЧЧИНА НЕ ДУМАЄ ВІДНОВЛЮВАТИ УГОДИ ЗА РУРЩИНУ.

ПАРИЖ, 12. червня. — Німецький заграничний уряд повідомив французький уряд, що Німеччина не думає відновлювати угоди про Рур.

Таку саму заяву зложила була Німеччина минувшого 15. квітня, але тодішний французький премієр Пуанкаре примусив Німеччину приняти всі умови, які Франція її диктувала.

БОЛЬШЕВИКИ ПІДГОТОВЛЯЮТЬ „КОНҐРЕС" „ЖИВОЇ ЦЕРКВИ".

МОСКВА, 12. червня. — На заклик Євдокіма, архиепископа „живої церкви", зібралися тут збори попів, які мають підготовити конґрес „живої церкви", що має відбутися за місяць в Москві. Перший день нарад обмежався до лайок на провідників, які не подаються советським властям.

МОСКВА ХВАЛИТЬСЯ ЗРІВНОВАЖЕНИМ БУДЖЕТОМ.

МОСКВА, 12. червня. — Всі большевицькі ґазети з одушевленнем говорять про вирівнаннє буджету Росії.

Кажуть вони, що се в перше від перевороту приходи уряду зрівналися з росходами.

ЛІҐА НАРОДІВ ЗБИРАЄТЬСЯ ПОМАГАТИ РОСІЙСЬКИМ УТІКАЧАМ.

ЖЕНЕВА, 12. червня. — Представник південно-американської републики Ураґваю зложив перед Радою Ліґи Народів заяву, що його держава готова привитати всіх російських утікачів у себе та надати їм землі яко кольоністам. Рада рішила поробити кроки для допомоги російським утікачам.

ПРОПАВ СОЦІЯЛІСТ З РИМУ.

РИМ, 12. червня. — З міста пропав без сліду італійський соціялістичний посол Матеоні. Соціялістичні ґазети подають чутки, що се певно пірвали його прихильники фашистського премієра Мусоліні, з котрим він яко соціяліст сильно ворогував.

ХОЧУТЬ ОСВІТЛЮВАТИ КАТАКОМБИ.

РИМ, 12. червня. — Католицький комітет, що занявся святкованнєм „католицького святого року", задумав освітлити в сей рік всі катакомби електричними лямпками. Кошти освітлення збираються покрити католицькі орґанізації Америки й Франції.

(Катакомби се підземні каменоломи та піскові ями під Римом, в котрих перші Христіяни відбували свої богослуження та в котрих вони мали свої цвинтарі).

ІНДУСЬКИЙ ФІЛЬОСОФ ЗАКЛИКАЄ ЯПАНЦІВ, ЩОБИ ВОНИ ПОКАЗАЛИ СВОЮ ВИСШІСТЬ НАД АМЕРИКАНЦЯМИ.

ТОКІО, 12. червня. — Перед зборами Промислового Клюбу, що складається з найбогатших японських купців та фабрикантів, виголосив відчит відомий індуський письменник і фільософ Рабіндранат Тагоре.

Він говорив про недавний іміґраційний закон, ухвалений американським конґресом та закликав Японців, щоби вони розважали сю ухвалу поважно та показали свою висшість над Американцями тим, що не будуть заховуватися супроти Американців як товпа Ку-Клакс-Клена.

ЗЕМЛЕТРУС У БОСНІЇ.

РИМ, 12. червня. — З Югославії доносять про сильне землетрясеннє, яке навістило майже весь Балканський півостров, а котре найсильнійше далося відчути в Боснії та Герциґовині. В богато містах завалилися доми. Були й випадки в людях. Осередком землетрусу мав би бути місто Мостар.

ПЧОЛИ МАНДРУЮТЬ ДО МІСТ.

БЕРЛІН, 12. червня. — Підчас ґашення пожару в Потсдамерпляцу, одній з найлюднійших дільниць німецької столиці, пожарним сторожам прийшло боротися проти рою пчіл. Пчоли покусали богато пожарників, які могли покінчити роботу аж тоді, як зняли рій з дерева.

З того приводу завважують німецькі природники, що послідними роками можна було завважити, що пчоли починають переноситися зі сіл до міст.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіти і загряницю.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
В Канаді належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ЯК ТИ МІРИШ, ТАК ТОБІ ВІДМІРЮТЬ

З Франції приходять вістки, які мусять вразити в саме серце кождого 100-процентового американського патріота. Телеграфують, що французькі поліційні власти приказали всім американським музикантам покинути Францію, де вони робили кращі бизнеси, як родовиті французькі.

Правда, французькі полісмени засланяють свій приказ музичним смаком. Мовляв, американські музиканти грають лишень американський „джез", сю крикливу, скрипливу музику, що може подобатися лишень немузичним ухам, що мусить різати вироблене вухо Французів.

Однак, всі знають, що ся балачка французької поліції се чистий собі викрут. Французькі полісмени на музиці там богато не розуміються, і музичний смак публики їм байдужий. Вони вживають несмачности американської музики лишень яко виправдання для свого приказу.

Для Американців з сього величезна наука. Наперед наука межидержавної політики. Американці були певні, що потуранням французькій політиці вони зеднали собі на віки любов французького народа. Тепер вони можуть бачити, що потурати рабунковій політиці держави се так, що потурати злодієви. Злодій може лишень так довго бути приятелем, поки йому потурати. Коли йому перестається потурати, він забуває за давні прислуги, і мститься.

Друга наука йде тим Американцям, що хочуть прочистити Америку з усего неамериканського, що хочуть Америки для Американців, що хочуть викинути всіх імігрантів та задержати лишень „родовитих" Американців. Для тих власне Американців, що ухвалювали іміграційні закони, замикаючі границі Злучених Держав, добре й Французи роблять, що нагадують їм, що всякий кий має два кінці. Коли з викинанням американських музикантів з Франції злучити викидание американських рухомих образків з Япану, то справді можна погратулювати американським законодавцям великого політичного розуму.

Наконець, коли зважити прислуги американських банкирів для вратовання курсу французького франка, то можна висказати надію, що як американські банкирі допоможуть ще раз уратувати французькі гроші перед повним упадком, то може тоді Французи з вдячности викинуть з Франції не лишень несмачну американську музику, але й всі „несмачні" американські товари.

ЗАТЕРЛИ СКАНДАЛ

Як послідну свою ухвалу перед розїздом на ферії конгрес рішив, що іміграційний уряд має допустити до Злучених Держав усіх тих, що сюди приїхали покладаючися в добрій вірі на те, що їх допустять.

Ся ухвала відносилася до кількох соток імігрантів, що вибралися були свого часу до Злучених Держав в тім переконанню, що їх упустять, а приїхавши до берегів Америки застали її брами замкнені рішенням федерального суду. Коли вони виїзджали з Европи, тоді й вони й федеральні урядники знали, що після оречення федерального суду іміграційний закон дозваляе на приїзд понад квоту родинам імігрантів, які вже є тут. Та заким вони прибули до берегів Америки, там справа була вже вирішена апеляційним судом зовсім інакше. Після закона, їх требаби було завернути від берегів назад до їх рідних країв. Та іміграційні урядники, бачучи саму велику кривду для імігрантів, старалися дістати для них якусь інакшу полекшу. За їх старанням і добитося від конгресу ухвали, що всі імігранти, які находяться тепер в Злучених Державах, мають бути допущені без огляду на квоту.

В той спосіб покінчилася ся трагедія, яка виринула не з вини імігрантів, а з вини нерозумних американських законодавців та нерозумних американських суддів. Американські ґазети пишуть, що новий іміграційний закон почне тепер свою силу з чистою совістю, не маючи ніякої кривди на свою сумлінню. Забули, що рік тому назад, коли ухвалено сей закон, що тепер наробив тільки муки соткам невинних людий, вони саме так власне писали про старий, як тепер пишуть про новий. Новий закон має свої нелюдности, дае нагоду до нових кривд, як старий закон давав нагоду для других. З того, що старий закон не був відповідний, ще не виходить, що другий закон ліпший.

ПОЛЬЩА СТОЇТЬ НА БРЕХНІ

Польський соціялістичний письменник Т. Голуфко пише у варшавському дневнику Роботник з 20. м. м. таке:

„Польська держава стоїть сьогодня на брехні. Се слід сказати відкрито і щиро, і то нас гнобить. Супроти Европи хвалились ми конституцією 17. березня, але в дійсности топче її безкарно не лиш кождий полісман, але топчуть її і міністри. Конституція шумно говорить про релігійну толеранцію, а тимчасом міністер освіти пасивно приглядається, як на домагання клеру прогоняється з Польщі митодистів; переслідується національний костьол, дослідників св. Письма. Конституція говорить про вільність пресі, а в судах майже щоденно процеси проти лівих органів. Конституція так гарно говорить про пошановання прав національних меньшостий, — а в дійсности..."

Він тільки сказав стару правду, яку Українці вже нераз говорили. Але Поляки не люблять правди. Вони люблять самолюбство, яке їх згубить.

Большевики вбили революцію.

Історія цивілізації вказує, що комуністичний лад тріває між людьми тільки так довго, поки суспільність не вийде із дикого стану. По нинішний день істнує Комуна поміж дикунами в Африці та по ріжних океанських островах, де еще не дійшло світло освіти. Що Москалі все мали і мають нахил до комунизму, це вказує тільки що вони були і все ще є дикунами. Хто був в Канаді то певне чув про Духоборів, московську релігійну секту, виемігрувала з Московщини під проводом Верегіна. Цей хитрун умів так заманити сектантів, що вони чинили усьо, що він тільки захотів. І от за його підмовою вони заложили в Канаді духоборську комуну. Усі працювали буцімто для комуністичної спілки, а на ділі Верегін був їх царем, а вони рабами. Достоту так, як є тепер на Московщині, де гурток комуністичних урядників є самовладцями, а маси народу відроблюють новочасну комуністичну панщину. Оттакі тоті нещасні Духобори довгий час покорялись свому „босови", трудились, робили на нього, а він жив між ними як пан їх душі та тіла. Чи мало сміху мала Канада з приводу тих сектантів. Так н. пр. деякі з них вирішили „московським громадським розумом", що це гріх щоби на поли робити худобою. Замість волів або коний, вони понапрягали до плугів та возів свої жінки і діти і ними орали та їздили поти, поки канадійський уряд не перепинив цього ідіотизму. Другий знова гурток порішив, що треба вийти на стрічу Спасителеви і то в адамовім строю. Зібралося їх кількадесять мущин, жінок і дітий, усі голісенькі, як мати народила, пібралися за руки і нуж машерувати до міста — шукати за Христом. Можна легко зрозуміти, як Канадійці привитали тоту голу, людську процесію.

Наведені інціденти показують наглядно, хто і що є Москалі, а саме люди, які стоять на дуже низьким ступени людського розвою.

Українці спинилися у цивілізаційнім поступі через безвпинні напади азійських орд, а відтак через напади грабіжних сусідів. Віками ми не мали своєї держави і були помелом в руках царів і крулів. Всеж таки ми не схудобіли. Нас вратувала стара цивілізація наших предків.

Споміж нашого народу виходили развраз борці, які закликали нас до борби за волю, за людські права. Ніякий другий нарід не чинив тільки спроб, щоби добути свободу, як Українці. Ми знаемо тільки невелику частину імен наших повстанських вождів, але в десятеро більше ждуть ще свого відкриття із ріжних архивів, а сотки-тисячі може не будуть навіть ніколи знані. Свідками їх борні за волю — високі могили, але вони мовчать, хто в них і за що похований.

Докази нашої високої культури є це, що наш нарід дивиться з обмерзінням на комуністичний лад та що відмежується від співжиття з Москалями у всякий можливий спосіб. Коли на пограничю втиснулося подекуди декілька кацапських родин, то вони мусять жити за селом, відокремлені, наче прокажені. Нехарство і дикі московські норови дразнять душу Українця так само, як московська груба поведінка і бесіда.

Тоті наші паничі, що насилу пхають між нашу еміграцію зі своїм комунізмом, зробили би найлучше, колиб самі вїхали на Московщину і самі покушали „комуністичного земного раю". На Україну нема що їхати, бо Україна убила в себе всякі комуністичні спроби хоч і заплатила за це міліонами людського життя.

Взагалі усі прихильники спілки з Москвою повинні спробувати хоч часок пережити поміж Москалями, заки беруться ширити москвофільство поміж Українцями.

Але вони навіть не збіраються туди їхати. Вони добре знають, хоч для української душі це справжне пекло жити у московських багні. Ті запроданці — проти свого переконання — хвалять те, що для них самих гидке і мерзке аж до одчаю. На московські гроші живуть в свобідній і культурній Америці тай крутять голови несвідомим.

Московщина, це вітчина дикого і темного народу, а тамошні провідники були і є наскрізь зігнилими душами, які не пробують піднести свій нарід до світла і добра, а тільки користають із його безмірної глупоти. Такими гнилими духами були царі та їх прихвостні; такими ж себелюбами й тиранами є комуністичні теперішні володарі із усього комуністичного бюрократією. Комуністи російські це спілка таких самих розбишак, як були царі. Їх завданням є задержати за собою владу за всяку ціну, хоч би коштом життя-буття і цілого народу. Вони ніколи не мали на меті поліпшення долі принижених та бідних, а виключно тільки добро самих себе. Хто не памятає, як вони наймили Китайців та Лотишів, щоби мордували свій власний народ. Хто забув уже, що в їх власнім звіті вони признаються, що за перших чотири роки вони вимордували самих тільки селян і робітників около півтора міліона.

А вже ж хто з Українців не хоче затямити, що московські комуністи вигубили голодом розстріляли і муками вище десять міліонів українських селян, тай або несповна розуму, або свій розум і память запродав московським душогубам.

У Росії скінчилася революція тоді, коли до влади прийшли большевики. Від того часу на місце революції прийшла тиранія невеликого гуртка комуністів. Сталося подібно, як у Франції, де Наполеон із гуртком мілітаристів, повалив революційні стремління у користь собі і своїм прихильникам. Тільки у Наполеона був військовий та адміністраційний геній, а у большевиків не було й нема навіть звичайних талантів для орудування державою. До того ще і тиранія Наполеона I-го деде була ласкавіща. А однак по нинішний день Франція покутує за наслідки наполеонських воєн. Як тоді утратила свою молодь, то по нинішний день негодна стати здоровою. За богато крови пролляла тоді за наполеонську химеру.

Наслідки большевицької тиранії будуть далеко гірші. Дикий московський народ здичів тепер еще більше. Він щодня дивився і дивиться на пролив людської крови. Його вроджена жорстокість піднеслася тепер до найвищого ступіня. Страх перед смертю і поідей, пірвав у нього родинні звязки і учинив його цілковито звірюкою, яка боїться тільки одного, а це, щоби не опинитись „над стенкою".

Большевики прибили до решти почуття свободолюбности між московськими масами. Москалі побачили, що революція за волю скінчилася ще страшнішим абсолютизмом, ніж було за царів. За царського режиму люди бодай знали, що моє, а що твоє і знали, що до мого кождому засі. Большевизм повернув російські маси у цілковитих рабів, що не мають ані свободи, ані навіть своєї приватної власности.

Большевики є дійсними контрреволюціонерами, бо вони знищили революцію і загарбали усьо для себе. Кождий чоловік на Московщині віддає нині, що він їсть, пе, одягається і живе, тільки „по милости" комуністичної влади. Нині Московщина це край, де кажний дрожить і страхається що з ним може бути завтра. Ніхто небезпечний ні з майном ні з життєм. Гуляє тільки зволоч, яка позаписувалась у ряди комуністичні шляхти. Вони заступили місце царської родини і в давних капіталістів-богачів.

Ось під такий страшний обух хотілиб запровадити нас большевицькі наганячі з Ню Йорку. Це українське шумовиння виплило тут на верх і розносить гнилу воню по нашій еміґрації.

І все ще є такі темняки, що не бачуть усьої погани тих найманих зрадників проклятої московської тиранії!

Тойсам.

ДОПИСИ

ІСТ ЯНҐСТАВН, О.

Представлення і складка.

При тов. „Сокіл", відділ 218 У. Н. С., основано в квітні с. р. аматорський кружок, який дав першу виставу дня 24-го мая. Режісерував д. Д. Стецьків, а грали слідуючі: д-ка Марія Євчук, д. В. Петрух, д. С. Грипечко, д. Ф. Кузенко, д. І. Ярема, д. В. Євчук, д. І. Лисиганич, панна Анна Омелян і д. Й. Заланівський. Велика галя була виповнена публикою; представлення випало вповні гарно. На всенення д. І. Яреми призначено $10.00 із доходу на поміч інвалідам. Відтак Д. Стецьків представив гірку долю політичних вязнів, які караються по польських тюрмах. (Він сам перед роком приїхав до Америки і покушав „польської рувносці і братерства", бо сидів як „рувни з рувними" у тюрмі при вул. Баторого у Львові.) На його поклик зложили жертви слідуючі: Марія Євчук $1.00, І. Ярема 75 ц., а по 50 ц.: Й. Заланівський, М. Бурко, М. Глухан, Д. Стецьків, Ф. Кузенко, С. Стахура, М. Ткачишин, І. Клюс, Г. Бурий, І. Грипечко, М. Корецький, Й. Стахура, М. Самагурський, Д. Євчук і К. Вітишин. По 25 ц.: С. Сорока і С. Грипечко — разом на політ. вязнів $9.75. Цю суму і $10.00 з забави на інвалідів післано до „Обєднання".

Жертводавцям щире спасибі.

Дмитро Стецьків.

БРУКЛИН, Н. Й.

Представлення.

Кружок аматорський товариства „Любов" з Савт Бруклина відограв в неділю, дня 25. мая с. р., в галі церковній фантастичну картину в 3-ох діях Л. Лопатинського, доси не грану штуку „Перший горальник". Грали слідуючі дієві особи: Іван, убогий селянин, потім богач і горальник д. П. Рибка. Явдоха, його жінка, д-ка М. Рибка. Куций Марко (лісовий чорт) д. А. Данильчук. Дід жебрак, д. Ф. Семаник. Люцепер, найстарший чорт, д. І. Стрийський. Мотря, наймичка, д-ка М. Януш. Крім того в ріжних ролях виступали: Максим Рибак, Михайло Кучер, Іван Рибак, Володимир Фікта, Й. Вепрук і инші. Штука се вельми поучаюча, але при тім трудна. Однак завдяки невтомимій праці режісера д. В. Савицького і пильности аматорів, представлення випало дуже гарно. Всі ролі аматорів виконано удачно. Найліпше відограли свої ролі д. І. Стрийський в ролі люципера, д. П. Рибка, М. Рибка, Максим Рибак і Ф. Семаник. Треба завважити, що в основанню сего кружка аматорського найбільше причинився председатель сего товариства д. Іван Стрийський. Сей кружок вже другий рік дає ряд представлень.

Наприкінци додам еще, що до сего товариства втиснулося кількох большевиків, котрі старались ширити свою пропаганду. Одначе свідоміщі члени сего товариства, видячи, до чого змірають „товариші", на послідних зборах товариських, виключили їх зі свого товариства. Не помогли їх протести ані погрози. Так повинні робити всі товариства.

Присутний.

КАРИГІДНА СПРАВА.

В 136-тім числі Свободи поміщена допись з Ню Йорку під н. „В обороні правди" із справи нещасливого випадку родини Філя з Патерсону, Н. Дж., та неприємних наслідків для п. П. Яреми, українського погребника в Ню Йорку, які ся ціла сумна смерть української родини йому принесла. Здавалося би, що наша публика вже виросла з любуваннося ганебними пльотками, припускається, що наші люди довинні вже розуміти, що пускати безпідставні клевети і підозріння та ще такої натури, як у сім випадку, немають вже ніяк місця, не пристоять ніяк культурному народови і недадуться ніяк оправдати, коли возьмеся під увагу, що нема найменьшої підстави пускати їх у світ і робити сим величезну шкоду як п. Яремови так його родині.

Фактом є, що трагічна смерть родини Філя була прослідженна і стверджена урядовими чинниками як нещасливий випадок сам по собі, затроенне газом. Фактом є, що п. Ярема тої родини не знав, не видів її а коли рідня померших просила його заняться похороном, зробив те, що кождий у сім випадку зробив би. Звідкиж сі погані пльотки, що він причинився до смерти тої нещасної родини, хто її пустив, по що, яка сатисфакція з сего для пльоткарів?

Таке поступовання супроти другої людини є каригідне і не повинно мати місця між нашою публикою. Сподіємося, що чесні люди будуть мати настілько цивільної відваги і поможуть відкрити п. Яремі тих пльоткарів, котрі пустили сі пльотки в рух, а здоровоумаючі люди почувши ще того рода пльотки, справляться з пльоткарями по джентельменськи. Хто він не був, таке діло погане і каригідне.

С.

ЧУДА НА „КРЕСАХ".

Недавно арештувала польська державна поліція Петра Кузевича, селянина з Богданівки пов. Скалат під замітом, що він перевів за Збруч функціонарів станиці польської державної поліції з Мисловоі біля Підволочиск, повіт Скалат, що в повнім умундуруванню й узброенню перейшли Збруч і піддалися большевицькій владі. Арештований Кузевич боронився тим, що він 10 кільометрів від Збруча, нікого з польційної станиці в Мисловій над самим Збручем не знав і очевидно не міг переводити через Збруч людий, що самі пильнують кордону і кожні хвилі мають нагоду самі без перешкоди його перейти, що вони дійсно й зробили. Після списання протоколів поліція пустила Кузевича на волю.

Факти переходу польських державних поліцаїв на другий бік Збруча трапляються і на близькій Волині, де, як роскажують, перед великодними святами перейшов до большевиків один комісар польської державної поліції разом з більшим відділом польських поліцаїв. Перехід одинцем членів польської державної поліції є тже нерідким явищем так, що Муха-Міхальський має подостатком поліційних бундурів для своїх відділів, що нераз переходять кордон в мундурах польських постерункових „пшодовиків". Дійсні чуда на „кресах".

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

РАЧЕСТЕР, Н. Й. Бр. св. Иосафата, від. 217, подає до відома своїм членам, що звичайний місячний мітинг відбудеся у второк, 16. червня о 7.30 годині вечером в галі церковній де звичайно. Обовязком кождого члена прибути намітинг бо суть важні справи, як також змінено пікнік, який мав відбути 15. червня. Довгуючі члени повинні вирівнати свої вкладки, як також за діти, щоби потім не жалувалися як будуть подані до суспендії. — М. Біншевський, предс., Н. Пасиак, кас.; К. Шевчук, секр.

ДО ПОКУПЦІВ КНИЖОК

Подається до відома нашим покупцям книжок, що книгарня „Свобода" перестала висилати книжки за посліплатою (C. O. D.) а се тому, що часто трафляється, що адресат не є дома як листоноша принесе пакунок, а без гроший він пакунка не лишить і тим самим завертає його назад до книгарні „Свобода", а ми мусимо покрити подвійні кошти пересилки.

Отже для оминення непорозумінь і щоби не здержувати висилок книжок для наших покупців, проситься разом зі замовленням присилати і належитість.

ВЕСНЯНИЙ РАНОК.

Захід не скинув ще темної шати
Ніч там панує і ночі гроза,
Але на сході почало свитати,
Геть подалася, розвіялась тьма.

Зіронька кане одна за одною,
Кане неначе у моря безкрай...
З темного небо зміняесь в. блакитне,
Імла відкривае з ослон своїх гай...

Тіни щезають і місяць бліднie
І ясная смуга край неба красить,
Хмари у блеску сріблятьcя, жевріють.
Заграва огнем запалала... горить!

Повінь світляна на небі кріпшае,
Чаром жемчужним перлиться роса,
Світло каскадами ллеться... спливае,
Вповні являеться Сонце-краса!

Сонце-Прасило! О, Сонце святе!
Світлом осяй нам наші шляхи,
В серці до волі любов розпали,
Сили додай нам дійти до мети!

Сонце промінне! О, Сонце святе!
Ти жерело е, ти радість життя!
Погляд ласкавий і на нас зверни,
В теплі хай спіють нам наші лани.

Ти, що в простори, у безмежний світ
Міць животворну промінням несеш
І Україну з тіний нам двигни,
Творчу міць Світла подай Ія, зішли!...

Уляна Кравченко.

АМЕРИКА НА ОЛІМПІЯДІ 1924 Р.

Париська Олімпіяда поправді зачалась у Шамоні (Chamonix) зимовими спортовими навзоводами. Тепер продовжаються у „чидву"; тут будуть і навзаводи в футбол. Урядово отворено буде Олімпіяду 5. липня легкою атлетикою.

До навзаводів у „чидву" (Rugby) зголосили свою участь лише три держави: Америка, Франція й Румунія. Америка мае знамениту „чидву"-молодь Французи найліпші в цьому на европейському континенті. Але за... Румунію ніхто досі не чував і не слихав! Вже на перших змаганнях побідили Французи Румунів у „чидву". Змагання відбуваються у стадіоні „Колюмбес". На перших змаганнях було 15 тисяч глядачів. Грище стадіона овальне, вкрирів широким гіподромом, (що посипане червонастою землею). В середині всі уладження потрібні для легкої атлетики. Уладжені взірцево для: скоку в гору, на віддаль і скоком із жерткою. По два місця е для кидання копія. кружка (диска) молотка, а для кидання кулі чотири місця.

Найперше в очі впадають величаві трибуни, довгі 114 метри, широкі 28 м. Ця часть трибуни, на якій е 20 тисяч критих місць, збудована з металю. На инших частях трибуни е загалом 40.000 місць для глядачів. Під трибунами е уладження для журналістів, для управи Олімпійських ігрищ і т. п., телефонічні кабіни й одна радіо стація. Недалеко стадіона побудовано одно ціле село деревляних домиків, уладжених із найбільшим комфортом, призначене лдя учасників ігрищ, представників ріжних народів. Начислюють їх 30 тисяч. Мешкання уладжені так, що поодинокі народи дістають самостійну хату, або коли даних учасників більше, по кілька хат. Харчування веройнів один синдикат париських реставраторів. Можна теж вести самостійну кухню, коли зажадають цього учасники якогось народа. Комунікація між Парижем і Колюмб відбуваеться при помочі трамваїв, фякрів, автомобілів і залізниці, яка спеціяльно курсуе лише за час Олімпіяди. Кольомб віддалене від Парижа 15 км. Американці, Італійці, Шведи і ще деякі народи резервували вже завчасу мешкання для своїх атлетів. Американці покупували і ліпщі місця на трибунах для глядачів, яких привозять із собою з Америки на кожню Олімпіяду.

І цього року е Американці осередком зацікавлення. Все цікаве, з якими то несподіванками виступлять люде зза Океана. Бо Американцям досі все чудувались усі їх конкуренти. Вже тепер говориться, що на Олімпіяді виступлять такі американські атлети, за яких можна бути безпечними, що принесуть у свою батьківщину найбільше число олімпійських лаврових галузок. Олімпіяда ця покаже справжню силу американського спорту. В перегонах на коротку мету (100 і 200 метрів) мистцями е Американці: Педок, Морчісон, Вудрінг Госен, Боб Мек Елістер. В перегонах на далеку мету досі мистцями були Фінляндці і всі змагання з перешкодами— це певна побіда Американців. У скоках від давна вели перед Американці, тай і цього року їх фаховці в скоці в гору і на віддаль здобули всі результати, котрі зовсім не е далекі від світових рекордів. Лише в скоці з жерткою перше місце, найпевнійше, здобуде славний Норвежець Карль Гоф. Він уже минулого року зачудував увесь світ феноменальними успіхами; світовий рекорд перевисшив він скоком іще понад 20 цм. у киданню (метанню) перевагу все мали Американці. Лише у киданню копія від яких трьох років почали все більше визначуватися Фінляндці й Шведи. Та, здаеться, Американці й їх догонять.

Так отже Америка й цього року йде з оправданими сподіваннями побіди і здобуде світове першенство на полі руханки й спорту.

МАЛІ Й ДЕШЕВІ АЕРОПЛЯНИ.

Після спроб із апаратами без мотора, Англія й Німеччина стараються побудувати аеропляни з мотором, котрі були би і дешеві і практичні, так що відповідали би під деяким оглядом мотоциклям. Недавно в Англії уладили конкурс, який дав уже гарні висліди. Цими апаратами легко кермувати, при осіданню летять із найменшою скорістю. В конкурсі брало участь 28 апаратів. Нагорода була 500 фунтів для цього, хто зробить найбільшу подорож при помочі 4.5 літріт бензини. Побідили два апарати котрі з такою скількістю бензини переїхали 141 км. Мотори на аероплянах були такі як на мотоциклях. У Німеччині виробляють уже й фабрики малі аеропляни за ціну від 6.000 мк. Недавно один летун на велике счудовання прохожих спустився таким аеропляном на вулиці Берліна unter den Linden. Апарат такий звичайнісенький, що кожен може навчитися легко правити ним. При скорости 100 км. на годину зуживаеться 8 кг. бензини. Апарат можна легко переносити і приготовити до подорожі, як кому завгодно. Можна таким літаком летіти безперервно 10 годин. Одна фабрика виробляе тепер іще дешевше аеропляни з двома сиженднями, пересічної скорости 115 км. на годину.

ЕВГЕН ЧИКАЛЕНКО

СПОГАДИ, ЩОДЕННИК ТА ЛИСТУВАННЄ.

I. том.

СПОГАДИ.

XX. (1905—1907).

(67)

Як почала виходити ґазета, то почалася і мука для всіх нас. Але буду росказувати попорядку наскільки згадаю. Треба сказати, що тоді я вже так розхворівся, що мало не ввесь день голова моя була як в тумані, то всього тепер і не памятаю. Склали якось перше число і поздавали матеріял в друкарню. Я ввесь вечір просидів у друкарні, там і Новий Рік зустрів вкупі з секретарем В. Козловським, та коректорами М. Павловським та Трейманом (Г. А. Квасницьким). Випустили ми перше число здаеться в кількости 5 тисяч примірників. Передплатників у нас було тоді коло тисячі, але ми, як я вже казав, сподівалися на багато більше число. Другого дня, себ-то 1/I. 1906 року, я зранку вийшов на вулицю придивлятися, чи розкуповують „Громадську Думку" у ґазетчиків. Помітив я, що публіка, справді, зацікавилася новою українською ґазетою і охоче її купуе.

На другий день, коли я прийшов до редакції, то довідався, що наше перше число вже сконфісковано, що була поліція, забрала кілька сот примірників, а решту встигли сховати... Невідомо було, чи закрито ґазету, чи тільки сконфісковано перше число. Синицький побіг в цензуру і там виявилося, що ґазета не закрита, але її закриють, як що вона й надалі так гостро писати-ме.

Матеріял був заготовлений і на друге число, але ми так перелякалися, що я пішов у друкарню і поодкидав гострііщі статті, так що ні з чого було скласти цілого числа і ми випустили половину. Трете число склали вже обережніще та таки й з цензурою полагодили діло „миром", себ-то з того часу ми стали для неї дійсною коровою, мусіли що місяця платити хабаря цензорові Сидорову та секретареві Опатовському, як і російські ґазети платили.

Полагодилося діло з урядовою цензурою, але почалися страшні суперечки з цензурою видавця?редактора В. Леонтовича. Як я вже казав, всі члени редакційного комітету і співробітники розбещені були „явочною літературою", особливо „Синомъ Отечества". Всім здавалося, що чим гострііще буде ґазета, тим вона буде цікавіща, тим більше вона привабить передплатників. Леонтовича це обурювало. Не так він обурювався за статті політичного змісту, як за економічні, особливо аґрарні. Скрізь — в статтях, в хроніці він вбачав бажанне підбурити селян на аґрарні ексцеси, вбачав проповідь одібрання дурно землі. Одверто сказавши я й сам це помічав, але не надавав цьому такого значіння, як Леонтович. Я певен був, що такий напрямок ґазети привабить до неї передплатників, що ґазета широко піде в народні маси, розілле там національну свідомість, пробудить у селян національне почуття, а це я вважав за найпекучіщу справу. Мені і не вірилося, що можуть одібрати землю дурно: я певен був, що її може й одберуть, але за заплату і я всіма силами намагався заспокоїти Леонтовича. Я раз-у-раз йому казав, що „Бог не дитина, не послухае дурного Литвина", себ-то того, що писати-муть в ґазетах: Але він всетаки не міг з тим примиритися; страшенно фрітувався, виходив з себе і бачив співчутте аґрарному рухові там, де його й не було, навіть в простій передачі фактів і у всьому обвинувачував фактичного редактора Ф. П. Матушівського. Той, по своїй мнягкій вдачі, слабо парирував, за те коли доводилося Леонтовичеві зрізуватися з Грінченком, то він діставав одсіч в такій гострій формі, що аж збоку ніяково було слухати. Мене обурював не зміст думок Грінченка, а форма, в якій він їх висловлював. Вона була така груба, тон такий докторальний, наче ґенерал говорить з прапорщиком, що аж душу вивертало. Леонтович виходив з себе і вигукував, що він не хоче, щоб під його іменем виходила ґазета, що підбурюе проти заможніх кляс. Бачучи, що діло може дійти до розриву і до гибелі ґазети, я почав умовляти Леонтовича, щоб він передав Ф. П. Матушевському офіціяльне редакторство. Він наче згожувався, а коли я підняв це питанне на редакційнім комітеті, то Леонтович почав мене попрікати, що я умовився з Грінченком і Ко і хочемо його виперти з ґазети. Одним словом почалося таке, чого я й описати не можу. Мені здаеться, що ввесь тягар становища падав на мене, бо я був тим буфером, об який билися обидві ворожі сторони. Я заспокоював і ту і другу сторону, але кожна з них вважала мене союзником другої сторони і я остався самітній з своею невідступною думкою: як би зберегти ґазету, як би не дати їй пропасти через внутрішні сварки.

Треба ще при цім завважити, що у мене було й свое особисте горе й клопіт: у Левка почала підійматись температура, лікарі порішили, що йому треба робити операцію. Після операції, вже вдома Левкові стало гірше, температура підійнялася так, що він почав марити. Я певен був, що це затроєнне крови, але потім виявилося, що йому прищепили, при операції в університетській клініці, бишуху (рожу). Я не знаю, як я пережив цей час: вдома мучило становище Левка, боязнь за його життє, а в редакції щоденні сварки. Там раз-у-раз діло доходило до того, що на завтра може ґазета й не вийде. Леонтович доведений Грінченком до крайньої міри роздратовання кричить:

— оЧрт з нею, з ґазетою, як терпіти отакі образи!

Ф. П. Матушевський так було рознервуеться, що аж плаче просто в голос, а Грінченко, білий, як крейда, рівним, авторитетним голосом хоче довести свою думку до кінця. Леонтович, обурений, вибігае з кімнати; я, хорий, змучений, з страшенним болем під грудьми, майже силою завертаю Леонтовича і встряю в спірку з Грінченком і часом, з пересердя, такого наговорю, що потім самому соромно стане і я цілу ніч не сплю з досади на самого себе. Правда, такі вибухи у нас були не щодня, але атмосфера була така напружена, що можна було що хвилі сподіватися вибуху.

Але потроху, потроху всі почали втягатися в роботу; зявилося багато нових співробітників, матеріялу присилали нам силу, хоч і три чверти з нього було ні до чого. Ф. П. Матушевському було сила роботи. Про справжню редакторську працю, тоб-то про контроль всієї ґазети, йому нічого було й думати, він увесь час мусів сидіти над виправлюванням рукописів: доводилося не тільки зміст, а й мову. Розділити ці дві функції ніяк не можна було, бо коли, скажемо, редактор виправить статтю по змісту, то справщик мови своїми справленнями надасть не той зміст: редакторові знов треба правити. Коли попереду справщик виправить мову, то часом зовсім його праця пропадае, бо редактор, або повикидае цілі шматки статті, або й зовсім забракуе всю статтю по її змісту. Таким робом Ф. П. Матушевський мусів правити рукописи і по змісту і по мові та при тім ще треба було вважати на дві цензури: внутрішню та урядову. Окрім того ще-ж треба було думати про склад всього числа, а коли мало матеріялу то й самому писати статті. Найчастіще йому доводилося писати передовиці. Спочатку ми умовлялися, що їх писати-ме Ефремов, Грінченко та Леонтович. Ефремова арештували, Грінченко відмовлявся, бо його статті часто доводилося бракувати через цензуру, а Леонтович, за своїми справами, не мав часу часто писати. Одним словом, як би не Ф. П. Матушевський, то ми напевне не змогли-б видавати ґазети: по совісти треба сказати, що він сам її тоді виніс на своїх плечах. Я мало міг йому помагати, бо був зовсім хворий, я полекшував працю Матушевському тільки тим, що читав надіслану белетристику, на це я мав досвід ще з „Кнївської Старини", де я теж читав українську белетристику. Постійні болі під грудьми так мене знесилили, що я ледве міг виходити по сходах на другий поверх. А коли траплялися якісь непорозуміння і біль збільшувався, то я вже мусів лежати і прикладати горячу грілку. Памятаю, що одного разу, з приводу „Державної Думи" у нас в редакції вийшли такі суперечки, що я зовсім зліг. Якось на засіданню редакційного комітету підійнялося питаннє — як нам ставитися до Державної Думи. Треба сказати, що на ці засідання тепер сходилися і всі ті, хто вів відділи і таким робом засідання були многолюдні. Грінченко і ще кілька душ висловлювалися, що ми повинні бойкотувати (се першу!) Думу, бо вона вибіраеться не на основі загального, рівного, прямого і таемного виборчого права. Тепер аж смішно про це згадувати, а тоді це викликало такі гострі суперечки, що мало не розбіглися всі, а в результаті я так захворів, що рішив поїхати закордон в якусь санаторію. Левкові знов треба було робити операцію, бо рана гноїлася, а коли переставав текти гній і закривалася рана, то підіймалася температура.

(Дальше буде).

ЧУЖОЗЕМНІ ЖУРНАЛИ ПРО УКРАЇНУ.

В роках української збройної боротьби, в чужоземній щоденній пресі досить часто зявлялися замітки біжучого характеру про події на Україні. Одначе поважні журнали, за винятком спеціяльних, як нпр. „Істерн Юроп" не присвячували своєї уваги Україні. Лише 1923 рік, а слідом за ним і початок 1924 р. приніс певну зміну в цій области.

Поширення української національної свідомости, не вважаючи на всі хвилеві невдачі у збройній боротьбі, примушує стурбованих цим явищем Росіян братися за перо й виясняти Англійцям чи Французам, українське питання, через російські звичайно, окуляри. Так в англійському „Квортерли Рівю" за квітень 1923 р. знаходимо статтю про Україну князя Мірского, доцента західних літератур, статтю, у якій князь видає себе за „тоже Малоросса" й запевняє англійських читачів, що Україна прагне лише одного — на завжди довіку бути під московською кормигою.

Одночасно з цим у XII т. „Архива русской революции" відомий співробітник Морковуна Могілянскій друкує свою „Трагедію України", де з аналогічними запевненнями звертається до російських читачів.

Американський журнал „Політікал Сайенс Квортерли" за грудень 1923 р. починається довшою розвідкою п. Альфреда Денніса про державно-правні взаємини між совітською Україною та Москвою, розвідкою, у якій авторові, не вважаючи на цілковитий брак знайомости з минувшиною України та на користування брошурами Епштейна-Яковлена, Вельтмана-Павловича та Раковського про Україну, пощастило прийти до більш-меньше правильного висновку, що радянська „федерація" України з Москвою лише для Европи називається федерацією, а в суті річи відносини Москви до України тепер приблизно такі, як і за дореволюційних часів.

Англійський журнал, присвячений славянським справам „Славонік Рівю" спочатку вперто замовчував українську справу, доки в грудні 1923 р. умістив статтю Василя Панейка. У квітневому числі цього журналу за 1024 р. уміщено статтю проф. Романа Смаль-Стоцького про українські вищі наукові установи.

Цілком окреме місце в цій журнальній літературі про Україну займає ч. 5 „Суйддейтше Монатшріфте", цілком присвячене Україні, зі статтями, про які вже згадувала українська преса. Одночасно з цим „Дайтше Рундшав" за лютий 1924 р. умістила статтю Макса Вольфа „Український рух", в якій звертає увагу Німеччини на українську справу. Останні публікації, між иншим, викликали черговий вибух лайки та ненависти на сторінках вшехпольської преси.

Крім того в „Цайтшріфт фір Політік" друкувалися статті пані Олени Щепарович про Східню Галичину, в „Дайтше Рундшав" статті Владислава Біберовича на ту саму тему.

У спеціяльних часописах також більш менш спорадично зявляються статті про Україну. Німецька „Ді Літератур" умістила допис М. Галущинського про українську літературу за останні роки, в „Клініше Монатшефте" — стаття про стан медичної освіти на Україні і т. п.

„Суйддайтше Тагесцайтунг" знов присвячує українській еміграції передову статтю, де зазначає, що українська еміграція обєднується разом з грузинською, вірменською, білоруською та кубанською еміграцією в единому протиросійському фронті й що Німцям слід переоцінити вартість своїх традиційних симпатій до „єдиної неділимої Росії" у бік більш уважного відношення до України.

АНДРІЙ ЧАЙКОВСЬКИЙ.

ЧЕТВЕРТА ЗАПОВІДЬ.

Повість з галицького життя.

(Продовжене).

(28)

Тепер Василь занепокоївся і став швидко одягатись. За хвилю був готовий і вийшов. По дорозі стрінула його наймичка з Вигоди, котра без обиняків розповіла йому, що сталося, та що господар післав її за паничем. Василеви що сили найкоротшою дорогою незнаючи гаразд, чого він там йде, і що йому робити. Перед коршмою стояла велика юрба людий. Василь став через неї перебиратися в середину. Він чув, що йому уся кров сплила до серця. Почув в грудях діймаючий біль начеб йому хто каменем груди придавив. Від швидкого ходу йому затамувало дух. Голова стала кружляти, а поперед очи бігали чорні пятна. Чув, що не удовзі обомліє. Та він зібрав усю силу і розтручуючи ліктями людий пропхався до коршми. На лаві поміж товаришами сидів його батько без кожуха, без шапки в порваній сорочці закрівавленою головою прикований за ногу грубим залізним путом. Як раз йно що скінчилася перша стадія „протоколу" і злодіям відчитали по пятнайцять кіїв „на завдаток". По цій першій операції признався Войтко, що його післав Павло Черва (так звали Пандяка між злодіями) до Козака на службу, що він заки пішов до війська також водив коні, що він перепилив коли в стіні стайні горою. Відтак знайшли при йому військовий пашпорт і пять соток готівкою, котрі він вспів Козакови зі скрині вкрасти.

По тій першій операції всі спочивали і частувалися горівкою. Нічого було спішитися, до вечера ще час а ранче їх до Самбора не повезуть. Василь якраз підчас цьої павзи пропхався в коршму. Виглядав страшно. Шапку десь загубив. На голові волосся розкодовчилось, очи запали глибоко в голову, на лици поблід, уста спеклись і дрїжали судорожно, у роті засохло, що не міг язиком повернути. Дріжав усім тілом. Він станув перед батьком і ломлючи руки в крайнім отчаю крикнув таким страшним голосом, що від його затих коршемний гамір.

— Тату, тату! За що ти мені такого сорому, ганьби наробив? Було мене краще вбити, бодай би я був того не діждав. Опозорив ти мене на весь вік, перед цілим світом. Тепер діти будуть на мене показувати, що я син конокрада. Де мені дітись, де очи, лице скрити? Тату! За мою кривду, побий тебе Бог, я тебе проклинаю.

У цих словах була така розпука, жаль, туга за чимось втраченим що людий аж заморозило. Ті слова виговорив він начеб спішився що їх не договорить і впаде трупом. Він хопився за груди рукою де його страшно заболіло, голова закрутилась, він втратив память і впав на землю.

Людям стало жаль молодого проповідника. Цей крик, жалоба, те проклятте на батька зворушили найтвердше серце. Його піднесли мов неживого, понесли до ванкира і поклали на банкбетли. Іта підклала його подушку під голову і стала його тверезити натираючи виски, чоло та груди студеною водою. Війшло кілька молодиць і стали Іті помагати. Вони плакали. Також і в коршмі стали люде Василя жаліти.

— Що він цьому винен, що такого поганого батька має? Гіренька йому тепер доля. Соромно буде очи на людий підвести. Краще би йому тепер жидівським наймитом бути, чим попом. Яке йому тепер буде панування...

— Не бійтесь! Світ великий. Піде за десяту ріку, і хто там його батька буде знати...

— Говоріть що хочете, але бідна та дитина, що не може без сорому батька згадувати. Але я би такого батька залізом пік...

Тимчасом Василь став приходити до памяти і зовсім отямився. Зразу не знав, де він є. Згодом нагадав сумну дійсність. Брався йти до дому, бо не знав, що з матірю діється. Жиди випустили його инчими дверми. Він протиснувся крізь топу на вулицю. Йшов мов пяний, зразу аж заточувався. поки його обвіяв свіжий воздух. Йшов без шапки похнюпивши голову. Нікого не бачив, на привітання стрічних людей не зважав. Люде йно хитали головами, бо дуже їм було жаль. Війшов у батькову хату, в якій не був від тої суперечки з батьком. Мама поралась біля печи. Вона ще нічого не знала. Побачивши Василя в такім стані вона дуже налякалась.

— Василю, що з тобою?

— Мамо, моя мамо! на що ти мене на світ родила? Такий сором, така ганьба, що страшно людям в вічи подивитися.

— Та говори бо, що сталося?

— Тата піймали цеї ночи в Кореличах на крадіжи коний...

Вона не повірила. Її здавалося, що Василь хорий, та з жару говорить.

— Васильку, ти хорий, тобі щось поганого привиділось.

— Ой, мамо, щоби я за це дав, щоб то був привид. На жаль це правда. Я якраз вертаю з коршми на Вигоді, там тата до лави на ланцюху прикували. Там його і двох компанів хлопським судом судять.

Павлиха сполотніла на лици і ломлячи руки скрикнула:

— От які то церкви він будував... бодай...

Недоговорила і впала мов нежива на землю. Дочка скричала не своїм голосом і обоє стали маму ратувати. Поклали на постели і обливали водою. Тимчасом наймичка, як побачила, що в хаті сталося побігла прожогом на попівство. Стрінула їмосць на оборі.

— Прошу їмосці, у нас таке, що Господи. Панич прибіг без шапки, а господиня вмірає.

Їмосць собі ж налякалась. Побігла в хату, сказала чоловікови, хопила з шафи флящинку з каплями, єгомосць взяв фляшку вина, і обоє пійшли до Пандяка.

— Я прочував від давна — говорив о. Городецький до жінки — що тут наступить якась катастрофа. Поведеннє Пандяка в послідних часах було мені дуже загадочне. От з цими церквами... Прошу тебе: тільки він церквів, попівств, та шкіл набудував, та щоби хоч оден священик, оден комітет церковний поспитав мене, що то за чоловік, який він майстер? А будувати таких будівель кому будь з краю недається, бо то йде о великі гроші. Або чи хто бачив хоч одну будівлю його?

— Ти думаєш, що він нічого не будував?

— Не будував. То лиш був бляхман, який пускав людям в очи, щоб прикрити свої злочинні поїздки по світі. Як війшла в хату, Павлиха вже очуняла. Дістала страшної рвоти. Вона лежала на постели і стогнала. Дочка сиділа біля постелі на лавці і плакала прикладаючи мамі мокре полотно до голови. Василь сидів при столі сперши голову на руки. Закрив долонями лице і так важко задумався, що не помітив, як Городицькі війшли в хату.

— Ой єгомостенькі мої солодкі! от чого я діждалася... такий сором... Колиб я знала що я жінкою конокрада, булаб краще втопилась. Боже мій Боже, за що на нас така кара? Вона стала плакати.

— Заспокійтесь, Павлино — уговорювала її їмосць — таж ціле село знає, що ви без вини, ніхто про вас злого слова не скаже. Просіть Бога, щоб вам дав силу, те горе перенести. Ви маєте діти, а особливе ваша дочка потребує вашої помочи.

— Ой діти мої діти, бодай я була вас малими в сиру землю поховала. Неслава батька ходитиме за вами ціле життя. А мою бідну Марину хто візьме? Хто схоче женитись з дочкою конокрада, ой Господи!

Василь начеб скаменів. Він не чув того, що говорилося. О чім він думав?

Він би не вмів цього сказати. В його мізку начеб щось варилося, кіпіло. Недокінчені думки перебігали одна другу. Нагадав собі і те, що вже друга заповідь його вийшла, що в слідуючу неділю має ставати під вінець. Та ось яке йому весілле батько справив. Він побачив в своїй уяві батька обдертого і покрівавленого. Та, ким він його не бачив ніколи. В сво їмбатьку бачив він упрямого, зарозумілого, завзятого але чесного чоловіка не злодія, не злочинця, хоч він як був для його безоглядний... Яким чолом він посміє тепер станути перед вибраною дівчиною і сказати її: ходи, моя подруго зі мною на житевий шлях, на зле і добре, на тернисту і гладку дорогу, яку нам доля визначить. Пристань до моеї рідні, вона хоч хлопська але чесна, вона тебе пригорне як свою дитину. Колиж бо та його рідня погана, подла. Його батько конокрад, котрий доробивсь майна з чужої кривди. Яким лицем він мігби її таке сказати? Правда, що вона йому заручена по добрій волі, та тоді як це сталось, вона і всі думали що він син чесного чоловіка. Тепер всьо змінилося, повернулось горі корінем. Він не сміє тій дівчині вязати світа, не сміє довести її до того, щоб відтак люди показували на неї пальцем: то ця безсоромниця що вийшла за злодійського сина... Йому видавалось положення в яке попав таким страшним безвихідним, що бачив себе на дні пекла. Що йому тепер робити? Він був безрадний, знав лише, що не має йому виходу і нічого йому не може помогти.

О. Городецький поклав руку на його голову і заговорив мягко, по батьківськи.

— Василю, ви мущина. Не пристоїть вам втратити голови в прикрій ситуації. Чоловік повинен з кождого положення знайти вихід на ясне місце, на сонце.

(Дальше буде).